

in se s tem denarjem ustanovi v Sofiji bolgarsko vseučilišče, iz česar bi Evropa uvidela, da je vsak Bolgar vnet za princa Ferdinanda.

Rusija. — Po nekem poročilu iz Petrograda javilo se je menda emirju iz Bohare — emir bival je kakor znano zadnji čas v Petrogradu in je bil na ruskem dvoru jako srčno vsprejet — da mu ni dovoljeno več vrniti se v Boharo in da se mu je kot stanovišče odkazal Krim. Kot odškodnino za to dá mu Rusija pet milijonov rubljev in letno penzijo 100.000 rubljev. Po tem poročilu bi bila Rusija sklenila Boharo v svojo upravo prevzeti. To poročilo se pa nekaterim ne zdi verjetno, posebno, ker se je diplomatični ruski agent v Bohari izjavil, da bi Rusija od te dežele, ako jo prevzame v svojo upravo, ne bi imela nobenega dobička, temveč le veliko stroškov. — Car je izdal ukaz, po katerem je mesti z imenom Dorpat in Dünaburg premeniti v „Jurjev“ in „Dvinsk“. Te dve nekdanji slovanski, a zdaj ponemčeni mesti hoče ruska vlada zopet poslovaniti.

Srbija. — Radikalci dobili so baje iz Rusije večje svote denarja v volilske namene. Denar poslali so ruski zasebniki in društva. Ker baje ruska vlada o teh pošiljativah ničesar ni vedela, namerava sedaj vso stvar preiskati. — Sodi se, da bodo pri prihodnjih volitvah v skupščino liberalci zmagali s 86, naprednjaki s 14 do 16 in po tem takem radikalci s 40 kandidati.

Anglija. — Gladstonejeva homerula vsprejela se je v prvem branji. Drugo branje homerule bo po Veliki noči. V parlamentarnih krogih se sploh sodi, da bode vlada prodrila s homerulo. Dobro je to, da Irci sami v celoti odobravajo predlogo in da so le za premembe posameznostij.

Obrtnija.

Čiščenje zraka in odpeljava prahu iz lesnih delarnic.

V lesnih delarnicah je lesni prah jako neprijeten, a žalibog stalen gost. Posebno tam, kjer se ima opraviti z mašinami, ki zelo hitro delé les na manjše kose, so delavci tako obdani od prahu, da je to njihovemu zdravju v resno kvar.

Zato pa je vsakemu lastniku večjih lesnih delarnic toplo priporočati, da v interesu svojih delavcev, a isto tako v interesu svojega podjetja skrbi za čisti zrak in za odpeljavo prahu iz delarnice. V raznih tovarnah in večjih delarnicah imajo že priprave te vrste; nekatere so zastarele in pomanjkljive, druge boljše in primernejše. A vsak napredek v tem oziru pozdravljamo s pravim veseljem in ga radi zabeležimo svojim bralcem. Strokovni listi pišejo v novejšem času o vzorni napravi berlinske lesne tovarne A. Kösele, ki je očiščenje zraka v tovarni dovedla do najpopolnejše stopinje in ki mora vsakemu podjetju biti pravi vzor resne skrbi za delavce in njihov blagor. V tej tovarni stoji in teče dokaj strojev za obdelovanje lesa: stroji za oblanje, za frezanje, žaganje, profiliranje itd., katere goni velik parni stroj. Zaradi varnosti delavcev so vse transmisije potisnene v podzemeljsko klet. Razsvetljava je elektriška.

Za odpravo prahu, žaganja in oblanic od mašin služi velik požiralnik ali ekshaustor, postavljen v pod-

zemeljskem prostoru. Njegovo kolo ima 1 meter v premeru. Na stropu podzemeljskega prostora so pritrjene plehnate cevi, ki so s posamičnimi mašinami v zvezi s pomočjo primernih lijakov, a konečno se zbirajo vse v požiralniku. Ekshaustor napravi tolik zračni tok, da odpelje ves prah in vse žaganje od delavca, ob enem pa nese povžito žaganje in oblanice v 50 centimetrov široke pocinkane plehnate cevi, ležeče pod streho fabrike in zbirajoče se v zbiralniku ali cikloni. Ta aparat sestoji od velikega, zvrnenega in odprtega otlega stožca, ki ima na vrhu $2\frac{1}{10}$ metra v premeru, a visok je 3 metre. Zbit je od pocinkanega železnega pleha in ima v sredi nekako polžasto zavito pripravo. Žaganje pride po omenjenih ceveh na vrhu v ciklono, potem pa pada po polžu vedno globokeje, dokler ne pride skozi spodnjo odprtino ciklone v posebno kamro za žaganje in oblanice, ki leži neposredno pred ognjiščem kotlovin. V glavni cevi je vdelana steklena šipa, skozi katero se tok žaganja in trsk jako lepo opazuje. Vse manjše odpadke tako točno posrka ta naprava, da zvečer skoraj ni treba pometati delarnice.

Ako vzamemo vse dobičke v poštev, ki jih daje opisana naprava — in med temi je pač v prvi vrsti humanitarni njen uspeh — potem moramo pač želeči, da bi se jo poprijele vse večje delarnice, ki delajo z mašinami.

Na Slovenskem imamo tudi veliko lesno delarnico, ki se odlikuje s svojimi pripravami za požiranje prahu in žaganja. Ranjki in nepozabni Fr. Kotnik je v svoji parketni tovarni na Verdu pri Vrhniku uže pred leti vpeljal jako bistroumne in izvrstne požiralne priprave, ki popolnoma dosejajo svoj namen in pač ne zastajajo z opisanimi naredbami berlinske tvrdke, če-tudi jih morebiti le-ta presega po razsežnosti in širši podlagi, kar pa ima vzroke v drugačnih namenih dotične tvrdke.

Obrtnijske raznoterosti.

Železna industrija na Kineškem. Čeravno Kinezi v obče povsodi zapirajo vrata evropskim šegam in podjetjem, vendar tam pa tam radi posnemajo naše iznajdbe, osobito pa tedaj, kedar so jim v korist. Tako so v novejšem času jeli graditi plavže in lijarice prav po evropskem načinu, v katerih izdelujejo topove, puške in revolverje. Novi plavži se nahajajo v bližini mesta Han-Kov, kjer so tudi bogata premogova ležišča in železni rudniki. V izdelovanju točnih pušk so si pridobili Kinezi ogromno spretnost, ter skoraj prekosili svoje mojstre. V tovarne pa ne pusté nobenega Evropejca.

Rumeno med (mesing) osnažiš najbolje, ako jo zdrgneš z olivnim oljem in z angleškim rudečilom (Englisch-Roth), potem pa z milnato vodo spereš. Uporaba kislin in drugih jedkih sredstev ni nikakor priporočila vredna.

Kmetijstvo.

Netopirji in njih korist za kmetijstvo.

Vsakdo izmed „Novičin“ čitateljev gotovo pozna netopirja. Saj letajo v vsaki slovenski vasi in stanujejo

večkrat v večjih množinah po duplih in pod strehami. Po dnevu ga ne vidiš, če ga kje ne prepodiš. Pravo življenje se netopirjem začenja še le zvečer. Zaradi tega je pa njih življenje le malo znano in malokateri kmetovalec ve, s čim se žive, in da on ima v navadnih netopirjih največje dobrodelnike.

Netopirji v velikih množinah pojedjo škodljivih mrčesov. Koristni so posebno zaradi tega, ker letajo zvečer in po noči in torej lahko uničijo mnogo tucih mrčesov, kateri ta čas letajo okrog. Tičem se ti mrčesi navadno odtegnejo, ker so po dnevu dobro skriti. Tiči potem takem nikakor ne morejo nadomestiti netopirjev.

Pri tem so pa netopirji še jako požrešni. Znan prirodoznanec je dal netopirju ne baš največje vrste trinajst majskih kebrov drugega za drugim, pa je vse pojedel. Ravno tako je tudi ta netopir pojedel jeden pot po dvanajst in več metuljev. Netopir pa ne pojè celega mrčesa, temveč le mehkejšje dele, trše pa pusti, in baš zaradi tega pa lahko take množine škodljivcev pokonča.

Netopirji imajo mej sprednjimi in zadnjimi nogami in repom jako nežno kožico, katera jim služi ne le za letanje temveč ž njo tudi, kakor v mrežo love razne mrčese. Jako spretno z gobcem vzamejo iz gub te kožice mrčesa, ko so ga vjeli in ga pohrustajo.

Netopirji precej dobro vidijo in jako dobro slišijo, kar jim jako pomaga pri iskanji hrane. Jako hitro zapazijo škodljivega mrčesa, ki jim potem ne uide. Posebno z dobrim sluhom večkrat zaslede mrčesa, katerega z očmi niti ne vidijo v temni noči.

Koliko koristijo netopirji, to se je pokazalo v začetku tega stoletja v Hanavu v Prusiji. Posekali so tam jako mnogo votlih hrastov, v katerih je prebivalo mnogo netopirjev. Delavci so po zimi te netopirje, ki so spali zimsko spanje, kar pobili. Nekateri netopirji so pa poginili od mraza, ko so jih ven pometali. V drevesnih votlinah so se torej lepo vkup tiščali in drug drugoga greli. Slabe posledice tega dejanja so se pokazale.

Gosenice nekega ponočnega metulja so v velikih množinah se pokazale po listji v gozdu, pa tudi v sosednih vrtih in kmalu je drevje bilo golo. Poprej so netopirji preganjali te škodljive mrčese, da se niso preveč pomnožili. Pobirali so namreč tiste ponočne metulje.

Te gosenice so pa bile jako kosmate in jih torej tiči razen kukovice niso pobirali. Dlačice teh gosenic se rade odlomijo in padajo pod drevesi v travo ali pa plavajo po zraku. Ta dlaka pa ima neke ostre kljukice in se zadere torej globoko v kožo ljudem in živalim in vsled tega se pa koža vname. Seveda je še nevarnejše, če človek ali pa žival pojè ali pa vsope take dlačice, kar se jako lahko prigodi, ker leže po travi in jih tudi veter raznaša po zraku. Marsikake bolezni nastanejo vsled tega, o katerih se potem zdravniki in živinozdravniki ubijajo glave, od kod da prihajajo.

Netopirje torej mora kmetovalec, gozdar in vrtnar prištevati mej najkoristnejše živali. Zatorej jih naj nikdo ne preganja, ako se naselijo pod strehami. Kakor krti,

tako tudi netopirji nekako dopolnujejo delo koristnih tičev. Krt pospravlja škodljivi mrčes pod zemljo, do katerega tiči ne morejo, netopirji pa pobirajo tiste žuželke, katere letajo, ko večina tičev spi. Kdor jih preganja, dela tem živalicam krivico, sebi in sosedom veliko škode.

Kmetijske raznoterosti.

Sredstvo proti griži. Teleta, ki imajo grižo, naj se odstavijo in se jim daje temno-rujava pražena ržena moka v obliki redke juhe, s soljo in kumeno. Pražena moka se mora dobro zdrobiti, predno se dene v juho, ker sicer bi ovirali močni cmoki pitje telet. Daje naj se teletu gorka, vsaki dve uri pol litra. Hkratu se pa daje teletu kakega dristila v ravno taki juhi, seveda mlačni in neslani. Tele se po takem ravnanju kmalu opomore. Prehitro naj se teletu ne začne dajati zopet mleka.

Krompirjevi kalovi imajo v sebi neki strup. Zaradi tega zbolé prasiči in goveda, če se jim daje tak krompir, bolj ali manj nevarno. Treba je vsekako, da se kalovi odstranijo, ako se mora že pokladati tak krompir. Povedati pa tudi moramo, da skaljen krompir nikakor ni tako tečen, kakor drugi.

Kako se preženó lesni črvi? Polirana hišna oprava naj se namoči s terpentinovim oljem, ako se v njej zarede črvi. Črvi se priplazijo ven, ali pa v svojih luknjah poginejo.

S krhkimi kopiti ravnaj ravno tako, kakor z usnjem. Omij jih z vodo, potem pa namaži z mastjo. Vsekako moraš poprej umiti kopita, predno jih mažeš.

Poučni in zabavni del.

Potopisne črte.

Iz Ljubljane v Ljubljano.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Zapustivši cerkev milosrdnic napotil sem se proti zgornjega mesta zapadni strani, da vidim, kaj se je tudi tam gor spremenilo, odkar sem zadnjič bival v Zagrebu. Iz Ilice pospel sem se na više po strmi „Bregoviti ulici.“ Po njej je vravnana sicer tudi drateno-rrvna železnica (Nemci pravijo jej „Drahtseilbahn“, kako jo nazivajo Hrvatje, pozabil sem vprašati.) Po njej se zamore tedaj tudi peljati v zgornje mesto; — a v dan moje navzočnosti so jo ravno popravljali, in toraj ni vozila. Menim pa, da se jej bi jaz vse eno ne bil zaupal; kajti bolj modro se mi je vidilo, natezati nekoliko pljuča, kot pa voziti se po napravi, ki se je vsaj meni precej vrtoglava vidila. Mogoče, da je voznja po njej bolj varna, kakor so mi kazale moje oči, a jaz bi se je vendar ne maral poslužiti. — Dospevši vrh „Bregovite ulice“ nahajal sem se v predelu nekdanjega mestnega oddelka „Grič“, okrenil proti zapadu, in kmalu dospel sem na „Strossmayer-jevo promenado.“ Bolje pač niso zamogli Zagrebčani odlikovati biskupa Strossmayer-ja, tega ljubljenca vseh zavednih, razsodnih, pravico in resnicoljubnih ne le Hrvatov, ampak sploh Jugoslovanov, kakor da so nazvali, — bi rekli: